

**URZĄD
OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA W KRAKOWIE**

31-011 Kraków, Pl. Szczepański 5
Tel. (0-12) 421-75-79, 421-74-98, Fax (0-12) 422-78-20
E-mail: krakow@uokik.gov.pl

Kraków, dn. 29 kwietnia 2002 r.

L.dz. RKR-521-1/02/LP/ /02

D e c y z j a n r R K R - 1 2 / 2 0 0 2

Stosownie do treści art. 28 ust. 6 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. Nr 122, poz. 1319 z późn. zm.), działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

- I. po przeprowadzeniu postępowania antymonopolowego na wniosek p. Krzysztofa Krzyżewskiego zam. w Baborowie ul. Wiejska 10/1 - prowadzącego działalność gospodarczą w zakresie inseminacji zwierząt:
 1. na podstawie art. 9 wymienionej na wstępie ustawy:
 - a) uznaje się praktyki Małopolskiego Centrum Biotechniki Sp. z o.o. w Krasnem polegające na: świadczeniu usług inseminacyjnych poniżej kosztów własnych i finansowanie strat z tego tytułu wpływami ze sprzedaży nasienia inseminatorom indywidualnym, za ograniczające konkurencję i naruszające zakazy, o których mowa w art. 8 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 i 5 ww. ustawy, tj. nadużywanie dominującej pozycji na lokalnym rynku dostarczania nasienia rozplodników bydła i trzody chlewnej inseminatorom wykonującym zabiegi inseminacyjne na terenie województw: śląskiego, opolskiego, małopolskiego i podkarpackiego, poprzez:
 - narzucanie nieuczciwych cen,
 - przeciwdziałanie ukształtowaniu się warunków niezbędnych do rozwoju konkurencji na lokalnym rynku usług inseminacyjnych,
 - b) nakazuje się ww. Centrum zaniechania stosowania praktyk określonych w pkt 1 a).
 2. na podstawie art. 10 ust. 1 i 2 wymienionej na wstępie ustawy
 - a) uznaje się praktykę Małopolskiego Centrum Biotechniki Sp. z o.o. w Krasnem polegającą na pobieraniu od inseminatorów indywidualnych narzutów z tytułu kosztów manipulacyjnych za ograniczającą konkurencję i naruszającą zakazy, o których mowa w art. 8 ust. 1 i ust. 2 pkt 6 i 5 ustawy, tj. nadużywanie dominującej pozycji na lokalnym rynku dostarczania nasienia rozplodników bydła i trzody chlewnej inseminatorom wykonującym zabiegi inseminacyjne na terenie województw: śląskiego, opolskiego, małopolskiego i podkarpackiego poprzez:
 - narzucanie uciążliwych warunków umów przynoszących narzucającemu nieuzasadnione korzyści,
 - przeciwdziałanie ukształtowaniu się warunków niezbędnych do rozwoju konkurencji na lokalnym rynku usług inseminacyjnych,

- b) stwierdza się zaniechanie przez ww. Centrum praktyki określonej w pkt 2.a) z dniem 2 stycznia 2002 r.
- II. na podstawie art. 10 ust. 1 i 2 wymienionej na wstępie ustawy, po przeprowadzeniu z urzędu postępowania antymonopolowego:
- a) uznaje się praktykę Małopolskiego Centrum Biotechniki Sp. z o.o. w Krasnem polegającą na pobieraniu od inseminatorów indywidualnych narzutów z tytułu kosztów manipulacyjnych, przy równoczesnym nieobciążaniu tymi narzutami w tej samej wysokości kosztów własnych usług inseminacyjnych, za ograniczającą konkurencję i naruszającą zakaz, o którym mowa w art. 8 ust. 1 i ust. 2 pkt 3 ustawy, tj. nadużywanie dominującej pozycji na lokalnym rynku dostarczania nasienia rozplodników bydła i trzody chlewnej inseminatorom wykonującym zabiegi inseminacyjne na terenie województw: śląskiego, opolskiego, małopolskiego i podkarpackiego poprzez stosowanie w podobnych umowach z osobami trzecimi niejednorodnych warunków, stwarzających tym osobom zróżnicowane warunki konkurencji,
 - b) stwierdza się zaniechanie przez ww. Centrum praktyki określonej w pkt II a) z dniem 2 stycznia 2002 r.
- III. na podstawie art. 101 ust. 2 pkt 1 powołanej na wstępie ustawy, nakłada się na Małopolskie Centrum Biotechniki Sp. z o.o. w Krasnem, karę pieniężną w wysokości 119.360 zł (sto dziewiętnaście tysięcy trzysta sześćdziesiąt zł) - płatną do budżetu państwa.

U z a s a d n i e n i e

Do Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Krakowie wpłynął w dniu 26 września 2001 r. wniosek pana Krzysztofa Krzyżewskiego zam. w Baborowie ul. Wiejska 10/1, o wszczęcie postępowania antymonopolowego przeciwko Małopolskiemu Centrum Biotechniki Sp. z o.o. w Krasnem (zwanemu dalej „Centrum”).

We wniosku p. Krzyżewski podał, iż na podstawie zgłoszenia do ewidencji działalności gospodarczej świadczy na terenie województwa opolskiego usługi w zakresie inseminacji zwierząt gospodarskich. W materiał biologiczny do tych usług, tj. nasienie rozplodników buhajów i trzody chlewnej, zmuszony jest zaopatrywać się w Centrum, które jako jedyne posiada stosowne zezwolenie na jego dostarczanie na tym terenie. Strony wiąże w tym zakresie umowa z dnia 29.12.2000 r., w której Wnioskodawca zobowiązał się m. innymi do świadczenia usług unasienniania na terenie 15 wyszczególnionych miejscowości oraz zaopatrywania w nasienie rozplodników w komórce organizacyjnej Centrum w Raciborzu.

Wnioskodawca zarzucił Centrum, iż stosuje dwa rodzaje cen materiału biologicznego. Ceny niższe pobiera, gdy usługa inseminacji wykonywana jest przez inseminatorów zatrudnionych przez Centrum, a wyższe - obciążone narzutami z tytułu kosztów manipulacyjnych - wówczas, gdy nasienie kupowane jest przez inseminatorów niezwiązanych z Centrum i świadczących usługi inseminacyjne we własnym zakresie (zwanym dalej „inseminatorami indywidualnymi”). Narzut z tytułu kosztów manipulacyjnych powiększony o należny podatek VAT w wysokości 22 % zwiększa koszt wykonywania usługi przez inseminatorów indywidualnych i pogarsza ich warunki konkurowania.

Wnioskodawca podniósł również, iż kopie zaświadczeń potwierdzających wykonanie zabiegu unasiennienia, inseminatorzy zobowiązani są przekazywać nieodpłatnie Centrum, które na ich podstawie uzyskuje z budżetu państwa znaczne dotacje.

Zdaniem Wnioskodawcy powyższe działania Centrum stanowią nadużycie dominującej pozycji rynkowej w zakresie dystrybucji nasienia w sposób określony w art. 8 ust. 2 pkt 1, 5 i 6 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów - zwanej dalej „ustawą o ochronie (...)”.

Organ antymonopolowy wszczął postępowanie wyjaśniające, a następnie, w dniu 29.10.2001 r. – na wniosek p. K. Krzyżewskiego - postępowanie antymonopolowe pod zarzutem naruszenia przez Centrum powołanych wyżej przepisów ustawy o ochronie (...), tj. nadużywania dominującej pozycji rynkowej w zakresie dostarczania nasienia rozplodników bydła i trzody chlewnej inseminatorom wykonującym zabiegi inseminacyjne na terenie województw: śląskiego, opolskiego, małopolskiego i podkarpackiego poprzez:

- narzucanie nieuczciwych cen,
- przeciwdziałanie ukształtowaniu się warunków niezbędnych do powstania bądź rozwoju konkurencji na rynku usług inseminacyjnych,
- narzucanie inseminatorom uciążliwych warunków umów, przynoszących Centrum nieuzasadnione korzyści.

Ponadto, w dniu 4 lutego 2002 r., postanowieniem nr RKR- 17/2002, zostało wszczęte z urzędu postanowienie antymonopolowe pod zarzutem nadużywania przez Centrum pozycji dominującej na rynku dostarczania nasienia w sposób określony w art. 8 ust. 2 pkt 3 ustawy o ochronie (...), tj. stosowania w rozliczeniach z inseminatorami indywidualnymi, niejednolitych - w porównaniu do warunków na jakich usługi inseminacji wykonywane są przez inseminatorów zatrudnionych przez Centrum - warunków rozliczeń za dostarczone nasienie, stwarzających inseminatorom zróżnicowane warunki konkurencji.

Mając na względzie zasadę ekonomii procesowej, rozpatrywanie zarzutu postawionego Centrum z urzędu, organ antymonopolowy postanowił włączyć do postępowania antymonopolowego prowadzonego na wniosek p. Krzyżewskiego.

W toku postępowania organ antymonopolowy ustalił, co następuje.

Małopolskie Centrum Biotechniki Sp. z o.o. w Krasnem zostało powołane w listopadzie 2000 r., jako jedna z 4 spółek Skarbu Państwa utworzonych w wyniku realizacji obowiązku wynikającego z art. 37 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich. (Dz.U. nr 123, oz. 774 ze zm.) – zwanej dalej „ustawą o hodowli”. Przepis ten zobowiązywał Ministra Skarbu Państwa do wniesienia - na wniosek Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - do jednoosobowych spółek Skarbu Państwa, utworzonych w celu prowadzenia działalności w zakresie unasienniania zwierząt, części mienia, które stanowiło dotychczas przedmiot zarządu Centralnej Stacji Hodowli Zwierząt lub jej oddziałów.

Przedmiotem działalności Centrum jest m. innymi pozyskiwanie, konfekcjonowanie, przechowywanie i dostarczanie nasienia. Stosownie do art. 29 ust. 1 ustawy o hodowli zezwolenie na prowadzenie działalności w powyższym zakresie wydaje właściwy wojewoda. Centrum takie zezwolenia uzyskało od Wojewodów: Śląskiego, Opolskiego, Małopolskiego i Podkarpackiego.

Centrum świadczy także usługi sztucznego unasienniania (inseminacji) zwierząt, konkurując w tym zakresie z 84 inseminatorami indywidualnymi, w tym z Wnioskodawcą. Wykonywanie usług inseminacyjnych nie wymaga zezwolenia a jedynie ukończenia odpowiedniego kursu. Jednak – stosownie do art. 28 ust. 1 pkt 1 ustawy o hodowli - inseminator zobowiązany jest do zaopatrywania się w nasienie wyłącznie od podmiotów posiadających zezwolenie na pozyskiwanie, konfekcjonowanie, przechowywanie i dostarczanie nasienia.

Podmiotowi temu - właściwemu terytorialnie ze względu na miejsce dokonania zabiegu inseminacji - inseminator winien także przekazać kopię zaświadczenia potwierdzającego wykonanie zabiegu. Obowiązek ten wynika z treści par. 11 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 20 kwietnia 1999 r. w sprawie materiału biologicznego wykorzystywanego w rozrodzie zwierząt gospodarskich (Dz.U. nr 45, poz. 451).

W toku postępowania Centrum wyjaśniło (pismo znak: Du-071/19/01 z dnia 12.10.2001r.), iż na terenie objętym jego właściwością, tj. województw: śląskiego, opolskiego, małopolskiego i podkarpackiego - jest jedynym podmiotem posiadającym odpowiednie zezwolenie w części dotyczącej dostarczania nasienia (dystrybucji). Zdaniem Centrum oznacza to, iż przedsiębiorcy wykonujący usługi inseminacyjne na tym terenie mogą składać zamówienia na nasienie u wszystkich właścicieli tego nasienia, w tym w każdej z pozostałych 3 spółek Skarbu Państwa w Łowiczu, Tulcach i Bydgoszczy, jak również zamawiać nasienie wszystkich innych rozplodników dopuszczonych do rozrodu przez Ministra Rolnictwa lub nasienie z importu, jednak realizacja tych zamówień może odbywać się tylko i wyłącznie poprzez Centrum w Krasnem, gdyż żaden inny podmiot nie posiada zezwolenia na dostarczanie nasienia.

Swój udział na rynku usług inseminacyjnych Centrum oceniło natomiast na poziomie od 63 % na terenie woj. opolskiego do 92 % na terenie woj. podkarpackiego (pismo Centrum: Du-071/24/01 z dnia 6.12.2001 r.).

Ceny pobierane przez Centrum ustala prezes zarządu - w drodze zarządzenia wewnętrznego lub zarząd Centrum - w drodze uchwały.

Wysokość cen pobieranych przez Centrum w latach 2000 – 2001 za usługę unasienniania zwierząt oraz niektórych cen za nasienie a także zasady ich pobierania zawiera zestawienie sporządzone na podstawie cenników przedłożonych przez Centrum i zamieszczone na str. 5 decyzji.

Zdaniem Centrum (pismo: Du-071/19/01 z dnia 12.10.2001 r.) pobieranie od inseminatorów indywidualnych dodatkowych opłat z tytułu kosztów manipulacyjnych - o którym mowa w przypisach 5 i 6 pod tabelą - jest uzasadnione i ma na celu zrekomensowanie kosztów związanych z:

- dystrybucją nasienia nie tylko do punktów unasienniania ale także spoza Centrum,
- przechowywaniem nasienia w bankach nasienia,
- rejestrowaniem wszelkich zaszczości w systemie informatycznym INSEMIK, konserwacją tego systemu oraz jego modernizacją.

Centrum wyjaśniło, że w przypadku, gdy zabieg inseminacji wykonywany jest przez jego inseminatorów etatowych, ww. pozycje kosztowe uwzględniane są w opłacie za samą usługę

pobieraną od hodowcy (właściciela zwierzęcia poddanego inseminacji) w wysokości 23 zł (pozycja 1 i 2 w tabeli)

Wyszczególnienie usługi lub produktu	Cena w 2000 r.	Cena w 2001 r	
		1.01–30.06.	1.07-31.12.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
1. Usługa inseminacji bydła i trzody chlewnej (bez opłaty za dojazd)	23zł ¹	23 zł ²	23 zł ²
2. Usługa inseminacji kóz (bez opłaty za dojazd)	23 zł ³	23 zł ⁴	23 zł ⁴
3. Nasienie buhajów – ceny obowiązujące w wypadku wykonania zabiegu przez inseminatorów Centrum:			
a) rasa mleczna czarno-biała o indeksie 100 i powyżej	Nie występuje	20 zł	Nie występuje
b) rasa mleczna czarno-biała o indeksie 90 i powyżej	Nie występuje	Nie występuje	20 zł
c) rasa mleczna czarno-biała o indeksie od 70 do 99,90	10 zł	16 zł	Nie występuje
d) rasa mleczna czerwono-biała o indeksie 60 i powyżej	Nie występuje	20 zł	20 zł
e) rasa mleczna czerwono-biała o indeksie 40 do 59,90	10 zł	16 zł	16 zł
f) rasa mięsna oceniona na potomstwie	10 zł	16 zł	16 zł
4. Nasienie buhajów – ceny obowiązujące podmioty spoza Centrum:			
a) rasa mleczna czarno-biała o indeksie 100 i powyżej	Nie występuje	20 zł + 2 zł ⁶	Nie występuje
b) rasa mleczna czarno-biała o indeksie 90 i powyżej	Nie występuje	Nie występuje	20 zł + 2 zł ⁶
c) rasa mleczna czarno-biała o indeksie od 70 do 99,90	10 zł ⁵	16 zł + 2 zł ⁶	Nie występuje
d) rasa mleczna czerwono-biała o indeksie 60 i powyżej	Nie występuje	20 zł + 2 zł ⁶	20 zł + 2 zł ⁶
e) rasa mleczna czerwono-biała o indeksie 40 do 59,90	10 zł ⁵	16 zł + 2 zł ⁶	16 zł + 2 zł ⁶
f) rasa mięsna oceniona na potomstwie	10 zł ⁵	16 zł + 2 zł ⁶	16 zł + 2 zł ⁶
5. Nasienie knurów - ceny obowiązujące w wypadku wykonania zabiegu przez inseminatorów Centrum	7	10 zł	10 zł
6. Nasienie knurów - ceny obowiązujące podmioty spoza Centrum	7 zł ⁵	10 zł + 3 zł ⁶	10 zł + 3 zł ⁶
7. Nasienie kozłów – cena obowiązująca w wypadku wykonania zabiegu przez inseminatorów Centrum	10 zł	10 zł	10 zł
8. Nasienie kozłów – cena obowiązująca podmioty spoza Centrum	10 zł ⁵	10 zł	10 zł

Objaśnienia na podstawie przypisów zawartych w cennikach:

^{1/} w 2000 r. opłata za usługę unasiennienia pobierana była przy zabiegu pierwszym i kolejnym, jeżeli od ostatniego nieskutecznego zabiegu unasiennienia upłynęło więcej niż 60 dni; opłata za nasienie pobierana była przy każdym zabiegu

^{2/} w 2001 r. opłata za usługę pobierana była przy każdym zabiegu I, IV, VII, X i każdym innym jeżeli od ostatniego nieskutecznego zabiegu unasiennienia upłynęło więcej niż 60 dni; opłata za nasienie pobierana była przy każdym zabiegu inseminacyjnym, w tym również przy reinseminacji.

^{3/} w 2000 r. opłata za usługę pobierana była tylko przy I zabiegu; opłata za nasienie pobierana przy każdym podstawowym zabiegu (I, II, III)

^{4/} w 2001 r. opłata za usługę unasiennienia pobierana była przy zabiegu I, IV, VII, X i każdym innym jeżeli od ostatniego nieskutecznego zabiegu unasiennienia upłynęło więcej niż 60 dni; opłata za nasienie pobierana była przy każdym zabiegu inseminacyjnym, w tym również przy reinseminacji.

^{5/} do cen pobieranych od podmiotów spoza Centrum stosowano w 2000 r. narzut do 20 % wartości nasienia brutto z tytułu kosztów manipulacyjnych.

^{6/} do cen pobieranych od podmiotów spoza Centrum doliczano w 2001r. narzut (2 zł i 3 zł) z tytułu kosztów manipulacyjnych związanych z transportem, obsługą informatyczną, nadzorem itp.

Wnioskodawca nie zgodził się z tą argumentacją. W pismach z dnia 6.11.2001 r. oraz 5.03.2002 r. wyjaśnił, iż dodatkowe obciążenie cen za materiał narzutami z tytułu kosztów manipulacyjnych, pobieranymi wyłącznie od inseminatorów indywidualnych powoduje, iż faktycznie to oni pokrywają część kosztów usług inseminacyjnych wykonywanych przez Centrum.

Swój zarzut Wnioskodawca oparł na następujących przesłankach:

- zarówno Centrum, jak i chcący sprostać jego konkurencji inseminatorzy indywidualni, pobierają opłaty za usługę wyłącznie przy pierwszym (I) zabiegu unasienniania. Przy zabiegach II. i III. oraz ewentualnych rensiminacjach pobierana jest wyłącznie opłata za nasienie, natomiast usługa jest bezpłatna,
- w unasiennianiu bydła mlecznego skuteczność zacielania krów jest mniejsza, w związku z czym zabiegów II. i III. jest więcej – przeciętnie na 1 sztukę zużywa się ok. 2,5 porcji nasienia.
- w unasiennianiu trzody chlewnej, z uwagi na krótki - 3 dniowy - okres rui, wykonuje się więcej reinseminacji, czyli zabiegów unasienniania wykonywanych w tej samej rui i zużywa średnio ok. 2 porcji nasienia na jedną sztukę.

W tym stanie rzeczy – zdaniem Wnioskodawcy – skoro Centrum nie pobiera opłat za usługi w przypadku zabiegów II., III. i reinseminacji, to nie jest możliwe, aby dodatkowe koszty manipulacyjne uwzględnione - jak twierdzi Centrum - w tej właśnie opłacie, zostały sfinansowane. Ostatecznie koszty te ponoszą wyłącznie inseminatorzy indywidualni, od których opłata manipulacyjna pobierana jest w każdym wypadku i doliczana do każdej porcji nasienia.

W toku postępowania antymonopolowego Wnioskodawca zwrócił także uwagę (pismo z dnia 6.11.2001 r.), iż cena za usługę inseminacji - pomimo wysoce prawdopodobnego wzrostu kosztów własnych - pobierana jest przez Centrum w niezmienionej wysokości 23 zł już przez dwa kolejne lata (2000 – 2001), podczas gdy w tym samym okresie znacznie wzrosły ceny samego materiału biologicznego. Kolejna podwyżka wprowadzona przez Centrum z dniem 1.07.2001 r. polegała - zdaniem Wnioskodawcy - na tym, iż pomimo obniżenia wartości indeksu nasienia buhajów a zatem jego jakości, ceny tego nasienia utrzymane zostały na niezmienionym poziomie.

W piśmie z dnia 6.03.2002 r. (znak:DU-071/10/02) również i Centrum zwróciło uwagę na podniesiony przez Wnioskodawcę wskaźnik unasiennienia krów, który w przypadku 2 obsługiwanych przez Centrum gospodarstw w Głubczycach i w Kietrze wyniósł odpowiednio 2,79 i 2,46. Dostrzegając ten problem Centrum nie odniosło się jednak w toku całego postępowania do zarzutu Wnioskodawcy, iż wskaźnik unasiennienia zwierząt, mający wpływ na ilość zużytego nasienia, ostatecznie decyduje również i dodatkowych kosztach usług inseminacyjnych ponoszonych wyłącznie przez inseminatorów indywidualnych, którzy jako jedyni obciążani są opłatami manipulacyjnymi.

Ostatecznie jednak, w piśmie z dnia 6.12.2001 r. (znak:Du071/24/01) Centrum przyznało, iż błędem metodycznym było przypisanie kosztów związanych z transportem nasienia

rejestracją usług oraz funkcjonowaniem systemu informatycznego do kosztów własnych usług inseminacyjnych zamiast do kosztów nasienia i w związku z tym w cenniku projektowanym na 2002 r. koszty z tego tytułu stanowiły będą jeden z elementów decydujących o cenie nasienia. Centrum przedłożyło cennik na rok 2002, w którym żadnych dodatkowych opłat z tytułu kosztów manipulacyjnych nie przewidziano.

Ogólna wartość narzutów z tytułu kosztów manipulacyjnych pobranych przez Centrum od inseminatorów indywidualnych w 2002 r. wyniosła 238.721 zł.

Odnosząc się do pozostałych zarzutów Wnioskodawcy, Centrum wyjaśniło, że:

- wprawdzie przekazywane przez inseminatorów indywidualnych zaświadczenia o wykonanych przez nich zabiegach są również podstawą do uzyskania przez Centrum dotacji budżetowych, to jednak przede wszystkim, na podstawie otrzymanych zaświadczeń Centrum rejestruje zaszłości hodowlane. Dotacja przyznawana jest na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 kwietnia 2000 r. w sprawie wysokości stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa oraz szczegółowych zasad i trybu udzielania i rozliczania tych dotacji (Dz.U. nr 35 poz. 401 z późn. zm) – zwanego dalej „rozporządzeniem w sprawie dotacji w rolnictwie” a jej celem jest dofinansowanie programów i selekcji rozplodników. Dotacja stanowi ok. 15 % ogólnych dochodów Centrum.
- wartość indeksów materiału biologicznego nie jest stała i ulega zmianom w zależności od wyników oceny wartości hodowlanej buhajów. Obniżenie indeksów dotyczyło nie tylko inseminatorów indywidualnych ale także inseminatorów Centrum, o czym świadczy treść cennika obowiązującego do dnia 1 lipca 2001 r. (kol. 4 zestawienia na str. 5)

W toku postępowania, organ antymonopolowy – pismem z dnia 4.02.2002 r. - zwrócił się do Centrum o dostarczenie informacji na temat wielkości kosztów i wpływów, poniesionych i uzyskanych w latach 2000 – 2001, z tytułu produkcji i sprzedaży nasienia oraz świadczenia usług inseminacyjnych. Ponieważ dostarczone dane liczbowe (pismo Centrum z dnia 12.02.2002 r.) były w przekonaniu organu antymonopolowego wewnątrznie sprzeczne, kolejnym pismem z dnia 25.02.2002 r. wezwano Centrum do wyjaśnienia tych sprzeczności.

W odpowiedzi z dnia 6.03.2002 r. (znak: Du-071/10/02) Centrum ostatecznie przyznało, że:

- w roku 2001 zmniejszyła się o kwotę 1.388.832 zł - w porównaniu do roku 2000 – dotacja przedmiotowa Skarbu Państwa i różnica ta musiała zostać uzupełniona przez Centrum wyższymi wpływami ze sprzedaży nasienia,
- przeprowadzona przez Centrum analiza działalności usługowej – bez sprzedaży nasienia - wykazała, iż przychody nie w pełni rekompensują ponoszone koszty. Pomimo starań mających na celu ograniczenie kosztów Centrum zanotowało deficyt na usługach inseminacyjnych. W 2001 r. wpływy ze sprzedaży usług inseminacyjnych były niższe od poniesionych kosztów tych usług o kwotę 762.352 zł. Różnica ta została zrekompensowana wyższymi wpływami pochodzącymi ze sprzedaży nasienia.

Przychód Centrum w 2001 r. (bez dotacji budżetowych) wyniósł 24.618.000 zł.

Oceniając powyższy stan faktyczny sprawy organ antymonopolowy zważył, co następuje:

Centrum prowadzi działalność na dwóch lokalnych rynkach produktowych. Na rynku dostarczania (dystrybucji) nasienia na terenie województw: śląskiego, opolskiego, małopolskiego i podkarpackiego, Centrum zajmuje pozycję monopolistyczną, ponieważ jedynie ono uzyskało zezwolenia właściwych wojewodów w tym zakresie. Nie jest to monopol zagwarantowany ustawowo lecz faktyczny, gdyż w świetle cytowanych przepisów ustawy o hodowli zezwolenie takie może uzyskać każdy przedsiębiorca, który spełni określone wymagania.

Ponadto Centrum prowadzi działalność na rynku usług inseminacyjnych. Wprawdzie i w tym zakresie Centrum posiada pozycję silnie dominującą w rozumieniu art. 4 pkt 9 ustawy o ochronie (...), jednak potencjalnie rynek usług inseminacyjnych może być rynkiem konkurencyjnym. Nie ma bowiem żadnych powodów, aby działalności tej nie mieli prowadzić wszyscy zainteresowani przedsiębiorcy posiadający odpowiednie kwalifikacje. Warunki rozwoju konkurencji na tym rynku oraz przeciwdziałanie – w interesie publicznym - praktykom ograniczającym tę konkurencję, jest przedmiotem zainteresowania ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W niniejszej sprawie działania organu antymonopolowego nie są ukierunkowane na ochronę indywidualnych interesów Wnioskodawcy lecz na ochronę konkurencji na rynku usług inseminacyjnych, jako takiej. Lokalny rynek usług inseminacyjnych wykonywanych na terenie województw: śląskiego, opolskiego, małopolskiego i podkarpackiego posiada istotne znaczenie gospodarcze i dostęp do niego powinni mieć na równych prawach wszystkich jego uczestnicy. Równy dostęp do tego rynku winno mieć zarówno samo Centrum jak i wszyscy inseminatorzy indywidualni, na których obowiązujące przepisy nakładają obowiązek zaopatrywania się w nasienie na ustalonych przez Centrum zasadach i po ustalonych przez Centrum cenach.

W ocenie organu antymonopolowego zgromadzone w toku postępowania dowody potwierdzają słuszność zarzutów Wnioskodawcy i stanowią podstawę do stwierdzenia, iż Centrum swoją siłę na rynku dostarczania nasienia oraz wynikającą z powyższego uzależnienia przewagę kontraktową nad inseminatorami indywidualnymi, wykorzystało w sposób sprzeczny z przepisami art. 8 ust. 1 i ust. 2 pkt 1, 3, 5 i 6 ustawy o ochronie (...).

Po pierwsze, ustalone przez Centrum cenniki zostały tak skonstruowane, aby cena nasienia dystrybuowanego przez Centrum pozwalała również na pokrycie strat wynikających z zaniżenia cen pobieranych na potencjalnie konkurencyjnym rynku usług inseminacyjnych. W toku postępowania antymonopolowego Centrum samo przyznało, iż w 2001 r. wpływy ze sprzedaży usług inseminacyjnych były o 762.352 zł niższe od poniesionych kosztów własnych tych usług i strata z tego tytułu została zrekompensowana wyższymi wpływami pochodzącymi ze sprzedaży nasienia.

Narzucanie cen ukształtowanych przez Centrum wg powyższej zasady jest nieuczciwe w rozumieniu art. 8 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie (...). Nieuczciwość w tym wypadku polega na tym, iż z jednej strony Centrum prowadzi agresywną i wymierzoną przeciwko inseminatorom indywidualnym politykę cenową na rynku usług inseminacyjnych, tj. na tym rynku, na którym z nimi konkuruje, a z drugiej strony środki na prowadzenie tej polityki czerpie z opłat za nasienie pobieranych od inseminatorów w warunkach monopolu. Inaczej mówiąc, konkurenci Centrum na rynku usług inseminacyjnych zmuszani są do finansowania nieuczciwej polityki cenowej skierowanej przeciwko nim samym.

Inseminatorzy indywidualni nie dysponują instrumentami, które umożliwiałyby skuteczną obronę przez nieuczciwą polityką cenową Centrum. W przeciwieństwie do Centrum, środki do prowadzenia swojej działalności czerpią wyłącznie z opłat za wykonane usługi inseminacyjne. W rezultacie, gdy konkurent - na i tak silnie zdominowanym przez siebie rynku - cenę takiej usługi nieuczciwie zaniża poniżej kosztów własnych, inseminatorzy indywidualni zmuszeni są prowadzenia działalności na zasadach, które przeczą wolnej konkurencji.

Po drugie - ustalone przez Centrum i obowiązujące do 31.12.2001 r. cenniki przewidywały, iż inseminatorzy niezależni, oprócz ceny nasienia - która i tak zawierała w sobie pewną część kosztów usług inseminacyjnych wykonywanych przez Centrum - zobowiązani byli także do zapłacenia narzutu z tytułu kosztów manipulacyjnych, w wysokości 20 % ceny nasienia brutto w 2000 r. oraz 2 zł i 3 zł w roku 2001.

Organ antymonopolowy nie kwestionuje uprawnień Centrum do uwzględnienia w cenach nasienia także kosztów związanych z jego dystrybucją i przechowywaniem oraz funkcjonowaniem systemu informatycznego. Nie może zgodzić się jednak ze stanowiskiem, w świetle którego koszty te mieliby ponosić wyłącznie inseminatorzy indywidualni. Organ antymonopolowy nie uwzględnił argumentów Centrum, iż ww. kosztami obciążona została również opłata za usługę inseminacyjną wykonywaną przez Centrum we własnym zakresie.

Z ustalonych przez Centrum zasad pobierania tej opłaty (przypis 1, 2, 3 i 4 pod tabelą na str. 5 decyzji) wynika jednoznacznie, iż w latach 2000 – 2001, opłata za samą usługę inseminacyjną pobierana była tylko przy pierwszym zabiegu inseminacyjnym lub zabiegach I, IV, VII, X i następnych. Oznacza to, iż pozostałe zabiegi – tj. II i III, V i VI, VIII i IX – Centrum wykonywało nieodpłatnie, pobierając wyłącznie opłaty za samo nasienie, które w jego przypadku - kosztami manipulacyjnymi nie było obciążone. Kosztami tymi (2 zł do porcji nasienia buhajów i 3 zł do porcji nasienia knurów) było natomiast obciążone każdorazowo nasienie sprzedawane przez Centrum inseminatorom indywidualnym. Inseminatorzy ci - chcąc sprostać konkurencji Centrum w zakresie cen usługi inseminacyjnej, również opłat za zabiegi: II i III, V i VI, VIII i IX od hodowców nie pobierali, a zatem płacone przez nich narzuty z tytułu kosztów manipulacyjnych do ceny samego nasienia, powiększone o podatek VAT, każdorazowo powiększały ich koszty własne.

W przypadku, gdy współczynnik unasiennienia byłą wynosił 2,5 – na co zwrócił uwagę Wnioskodawca i co potwierdziło również Centrum – koszt własny inseminatora indywidualnego powiększony został o kwotę 5 zł + VAT (2,5 x 2 zł). W przypadku, gdy współczynnik unasiennienia trzody chlewnej wynosił 2,0 - koszt własny inseminatora powiększony został o kwotę 6 zł + VAT (2,0 x 3 zł).

Ostatecznie inseminatorzy niezależni zmuszenie zostali do funkcjonowania na i tak silnie zdominowanym przez Centrum rynku usług inseminacyjnych w warunkach nieporównywalnie gorszych od tych, w jakich - na tym rynku - działało samo Centrum. Narzucając inseminatorom takie warunki zakupu nasienia a zatem i warunki konkurowania, Centrum naruszyło zakaz, o którym mowa w art. 8 ust. 2 pkt 3 ustawy o ochronie (...), w świetle którego nadużyciem dominującej pozycji rynkowej jest stosowanie w podobnych umowach z osobami trzecimi uciążliwych lub niejednorodnych warunków umów, stwarzających tym osobom zróżnicowane warunki konkurencji.

Należy także podkreślić, iż pozostałe Spółki Skarbu Państwa w Łowiczu, Tulcach i Bydgoszczy utworzone na bazie majątku Centralnej Stacji Hodowli Zwierząt lub jej oddziałów nie stosowały narzutów do cen nasienia sprzedawanego inseminatorom indywidualnym, jak również nie różnicowały cen tego nasienia. Ustaleń w tym zakresie dokonano w toku innego postępowania antymonopolowego przeprowadzonego również na

wniosek p. K. Krzyżewskiego. Dowody na tę okoliczność, w postaci cenników tych 3 Spółek, zostały zaliczone w poczet niniejszego postępowania antymonopolowego postanowieniem nr RKR-38/2002 z dnia 13 marca 2002 r.

Ostatecznie również samo Centrum przyznało, iż błędem metodycznym było uwzględnienie kosztów manipulacyjnych w opłatach za własne usługi inseminacyjne i ceny nasienia na rok 2002 zostały ujednolicone w ten sposób, iż tę samą cenę nasienia - łącznie z kosztami manipulacyjnymi - Centrum stosuje do rozliczeń w ramach własnych usług inseminacyjnych jak i w przypadku sprzedaży nasienia inseminatorom indywidualnym.

Po trzecie - doliczanie przez Centrum, w okresie do 31.12.2001 r. do cen nasienia sprzedawanego inseminatorom indywidualnych narzutów z tytułu kosztów manipulacyjnych stanowi praktykę ograniczającą konkurencję, o której mowa w art. 8 ust 2 pkt 6 ustawy o ochronie (...), tj. narzucanie uciążliwych warunków umów przynoszących narzucającemu nieuzasadnione korzyści. Udowodnienie stosowania tej praktyki wymaga wykazania, iż narzucane warunki oznaczają dla jednej ze stron umowy ciężar większy od powszechnie przyjętych w stosunkach danego rodzaju, oraz że ciężar ten – a zatem uciążliwość umowy – pozostaje w ścisłym związku przyczynowo skutkowym z nieuzasadnionymi korzyściami, będącymi udziałem narzucającego.

Konieczność uiszczenia narzutów z tyt. kosztów manipulacyjnych była niewątpliwie warunkiem uciążliwym dla inseminatorów z terenu województw: śląskiego, opolskiego, małopolskiego i podkarpackiego. Jak wcześniej wykazano powodowało to, iż inseminatorzy prowadzili swoją działalność w warunkach nieporównywalnie gorszych do Centrum.

Ponadto, jak również wykazano, narzutów z tyt. kosztów manipulacyjnych nie pobierały pozostałe 3 Spółki Skarbu Państwa, a zatem warunki umów sprzedaży nasienia narzucone przez Centrum oznaczały dla inseminatorów w terenie województw: śląskiego, opolskiego, małopolskiego i podkarpackiego ciężar o wiele większy od powszechnie przyjętych i stosowanych w pozostałych rejonach Polski.

W toku postępowania ustalono, iż w 2001 r. Centrum pobrało od inseminatorów z tytułu opłat manipulacyjnych doliczanych do ceny nasienia kwotę 238.721 zł.

W ocenie organu antymonopolowego, co najmniej część tej kwoty stanowi dla Centrum nieuzasadnioną korzyść w rozumieniu art. 8 ust. 2 pkt 6 ustawy o ochronie (...).

Opierając się wyłącznie na wyjaśnieniach Centrum i tych wyjaśnieniach Wnioskodawcy, których Centrum nie kwestionowało, a zatem jeżeli:

- zgodnie z wyjaśnieniami Centrum, koszty manipulacyjne w przypadku usług inseminacyjnych wykonanych we własnym zakresie uwzględnione zostały w 2001 r. w cenie samej usługi inseminacyjnej,
- cena usługi inseminacyjnej - jak wynika z cenników Centrum i wyjaśnień Wnioskodawcy - pobierana jest od hodowców zarówno przez Centrum jak i inseminatorów indywidualnych tylko przy pierwszym zabiegu,
- wskaźnik unasiennienia zwierząt przez inseminatorów indywidualnych wynosi nie więcej niż 2,0 a zatem skuteczne wykonanie usługi inseminacji wymaga tylko jednego dodatkowego nieodpłatnego zabiegu oraz jednej dodatkowej porcji nasienia,

to należy przyjąć, iż obciążenia kosztów własnych Centrum i inseminatorów indywidualnych z tytułu opłat manipulacyjnych byłyby równe jedynie wówczas, gdyby opłaty tej przy zakupie drugiej - dodatkowej porcji nasienia - inseminatorzy nie uiszczali.

Oznacza to, iż co najmniej połowa kwoty pobranej w 2001 r. od inseminatorów indywidualnych z tytułu opłat manipulacyjnych, tj. 119.360 zł stanowi dla Centrum nieuzasadnioną korzyść, w rozumieniu art. 8 ust. 2 pkt 6 ustawy o ochronie (...).

Kwota ta stała się udziałem Centrum w wyniku narzucenia inseminatorom indywidualnym obowiązku uiszczania opłaty manipulacyjnej, której samo w swoich kosztach nie uwzględniło.

Po czwarte - należy stwierdzić, że celem opisanego wcześniej postępowania Centrum było ostatecznie uniemożliwienie ukształtowania się warunków niezbędnych do powstania i rozwoju konkurencji na lokalnym rynku usług inseminacyjnych. Podejmowanie takich działań jest sprzeczne z treścią art.8 ust. 2 pkt 5 ustawy o ochronie (...).

Usługi inseminacyjne podlegają zasadom gospodarki rynkowej i jak już wspomniano, nie ma prawnych ani żadnych innych powodów, aby wykonujące te usługi Centrum nie miało spotykać się z konkurencją ze strony inseminatorów indywidualnych spełniających określone w ustawie o hodowli wymogi.

Wynikające z przepisów tej ustawy uzależnienie przedsiębiorców indywidualnych funkcjonujących na potencjalnie konkurencyjnym rynku usług inseminacyjnych od woli Centrum posiadającego - jako jedyne - zezwolenie na dystrybucję nasienia na terenie 4 województw, nie upoważnia tego ostatniego do niezgodnej z regułami wolnej konkurencji ochrony swoich interesów.

Działania ograniczające możliwości równoprawnego konkurowania na rynku usług inseminacyjnych, tj. przymuszanie inseminatorów indywidualnych do tego, aby płacąc Centrum za nasienie finansowali również straty poniesione przez Centrum w wyniku zaniżenia cen własnych usług inseminacyjnych, nierównoprawne stosowanie - do dnia 31.12.2001 r. - opłat manipulacyjnych i ostatecznie uzyskiwanie z tego tytułu, kosztem inseminatorów indywidualnych, nieuzasadnionej korzyści finansowych, utrwalają zdominowaną przez Centrum strukturę lokalnego rynku usług inseminacyjnych i w konsekwencji naruszają także interesy odbiorców tych usług, tj. hodowców zwierząt gospodarskich, którzy w nieodległej przyszłości mogą zostać pozbawieni możliwości wyboru usługodawcy.

Zdaniem organu antymonopolowego przewagę rynkową nad inseminatorami indywidualnymi zapewnia Centrum i tak przyznawana mu pomoc publiczna w postaci dotacji z budżetu państwa. Stosownie do par. 32 ust. 1 pkt 4 i ust. 2 powołanego wcześniej rozporządzenia MRiRW w sprawie dotacji w rolnictwie, Centrum otrzymuje dotację na sfinansowanie kosztów unasienniania bydła oraz realizację programów oceny i selekcji buhajów do hodowli. Dotacje udzielane są za pierwszy zabieg inseminacyjny udokumentowany zaświadczeniem o unasiennianiu wystawionym przez podmiot wykonujący zabieg i - zgodnie z wyjaśnieniami Centrum - nie ma znaczenia, czy są to inseminatorzy zatrudnieni przez Centrum, czy inseminatorzy indywidualni.

Jeżeli zatem Centrum - pomimo obowiązywania zasad, w świetle których o wysokości przyznanej mu dotacji decyduje także aktywność gospodarcza inseminatorów indywidualnych - ogranicza jednak warunki ich konkurowania, to należy przyjąć, iż celem tego działania jest kształtowanie warunków niesprzyjających rozwojowi konkurencji na rynku usług inseminacyjnych.

W ocenie organu antymonopolowego Centrum miało świadomość bezprawności swoich działań, w szczególności, iż nadużyciem dominującej pozycji rynkowej jest pobieranie od inseminatorów indywidualnych opłat z tytułu kosztów manipulacyjnych przy równoczesnym nieobciążaniu tymi kosztami – na równych prawach – własnej działalności w zakresie usług inseminacyjnych. W ostateczności przyznało, iż działanie to nie znajdowało uzasadnienia. Centrum przyznało również, iż ustaliło ceny swoich usług inseminacyjnych na poziomie poniżej kosztów i straty stąd wynikające rekompensowało sobie z opłat pobieranych za nasienie.

Uwzględniając powyższe okoliczności oraz fakt, iż ustawa o ochronie (...) zawiera regulacje bezwzględnie obowiązujące wszystkich przedsiębiorców, w szczególności zaś działających – podobnie jak Centrum – na zmonopolizowanych lub zdominowanych przez siebie rynkach, organ antymonopolowy postanowił skorzystać z uprawnień przewidzianych w art. 101 ust. 2 pkt 1 tej ustawy. W świetle tego przepisu, Prezes UOKiK może – w drodze decyzji – nałożyć na przedsiębiorcę karę pieniężną płatną do budżetu państwa, jeżeli dopuścił się on naruszenia zakazu określonego w art. 8 ustawy. Kara pieniężna w tym wypadku może wynosić równowartość od 1.000 do 5.000.000 euro, jednak nie więcej niż 10 % przychodu osiągniętego przez ukaranego przedsiębiorcę w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary.

Organ antymonopolowy postanowił nałożyć na Centrum karę w wysokości 119.360 zł odpowiadającą wartości wyliczonych wcześniej - nieuzasadnionych korzyści, uzyskanych przez nie w 2001 r. z tytułu obciążenia inseminatorów indywidualnych opłatami manipulacyjnymi.

Kwota kary (119.360 zł) stanowi równowartość 33.890,80 euro i ustalona została zgodnie z zasadą określoną w art. 115 ustawy o ochronie (...), a zatem wg kursu: 1 euro = 3,5219 zł – ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski w tabeli kursów nr 252/A/NBP/2001 z dnia 31.12.2001 r. Wartość kary stanowi 0,68 % jej górnej ustawowej granicy liczonej w euro, a równocześnie 4,8 % jej maksymalnego wymiaru, który w przypadku Centrum wynosi 2.461.800 zł (10 % przychodów w wysokości 24.618.000 zł - bez dotacji - osiągniętych przez Centrum w roku 2001, tj. w roku poprzedzającym wydanie niniejszej decyzji).

Ustalając wysokość kary organ antymonopolowy uwzględnił, iż winna ona – w przypadku Centrum – spełnić zarówno funkcję represyjną jak i prewencyjną. Kara ta stanowi sankcję za naruszenie przepisów ustawy o ochronie (...), a także – w przekonaniu organu antymonopolowego – winna zapobiec takim bezprawnym działaniom w przyszłości. Należy jednocześnie podkreślić, że kara w tym wymiarze nie powinna spowodować pogorszenia sytuacji ekonomicznej Centrum, a jej wysokość ma bezpośredni związek z jednym z kilku stwierdzonych naruszeń przepisów ustawy o ochronie (...).

Mając powyższe na uwadze organ antymonopolowy orzekł, jak w sentencji.

Stosownie do art. 78 ust. 1 ustawy o ochronie (...), w związku z art. 479²⁸ par. 2 k.p.a., od niniejszej decyzji przysługuje stronom odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Antymonopolowego, w terminie dwutygodniowym do daty jej doręczenia, za pośrednictwem Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Krakowie.

Karę pieniężną – stosownie do art. 105 ust. 4 ustawy o ochronie – należy wpłacić w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji, na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie:

NBP O/O Warszawa 511010100078782231000000

Z up. Prezesa Urzędu

Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Dyrektor Delegatury

Barbara du Vall

Otrzymują:

1. Małopolskie Centrum Biotechniki Sp. z o.o.
36-007 Krasne
2. Pan Krzysztof Krzyżewski - Usługi Inseminacyjne
ul. Wiejska 10/1 48-120 Baborów
3. RKR a/a